ԱՐԱՐԱՏ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՓԱՌԱՓԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼԻՆ

ԲԱԺԱՆԻՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պարսկաստանի համար տարեկան 5 ֆր. և կամ 2 րբլ.ոս. թղթդրմ.

Յուրաքանչիւր տեղի համար որ այս լրագրի մուտքը արգիլուած չէ, տարեկան բաժնորդագինն է 20 ֆր., վեցամսեայն 10 ֆրանգ և եռամսեայն 5 ֆրանգ։

Բաժնեգիրները կանխիկ կը վճարուին և ծնօրէնութիւնն ինք կը վճարէ լրագիրը ղրկելու փոստի ծախքը։

Նամակ և ծրար պէտք է ղրկել հետեւեալ հասցէով. M. PORTOUKALIAN, rédacteur du journal *Arménia*. MARSEILLE (France)

Է ՏԱՐՒՈՅ ԹԻՒ 44

1892 ՅՈՒՆՎԱՐ 16

1892 ՅՈՒՆՎԱՐ 4 (Հ. Տ.)

ՁԱՅԱՔ

Կը հրատարակուի Շաբթ. և Երեք. օրեր

ՊԱՏՄԱՆԵՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կամ մասամբ միայն կրհրատարակէ իրեն ղրկուած գրութիւնները։

Պարտաւոր չէ վերադարձնել չհրատարակուած ձեռագիրը ըն։

Յանուցմունք կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով։

Յանուցման 1 միջակ գիրը 1 սանդիմ կարժէ. 1 գլխագիրը 2 սանդիմ։

Les annonces en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de Rédaction (Allées de Meilhan, 44.)

ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

==

ՆՊԱՏԱԿ ՆԻ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

(Քաղուած կանոնագրէն)

«Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» նպատակն է աշխատիլ վարչական բարենորոգումներ մայցնելու Թիւրքահայաստանի մէջ, հայ ժողովրդի տեղական պէտքերին համեմատ։ Հայ ժողովրդի ցանկութիւնն է իրատունք ստանալ ազատօրէն ինքզինք կառավարելու որով միայն պիտի կրնան վերնալ այն հարստահարութիւնները որոնք այսօր Հայաստանի թշուառութեան և աւերակ դառնալուն պատճառ կը լինին։

«Հայոց Հայրենասիրական Միութիւն»ը իւր նպատակ իրագործելու համար իւր կարողութեան չափով կը գործադրէ ամեն յարմար եղած միջոցներն, ժամանակի պահանջներին համեմատ. կաշխատի ներքին այժ գոյացունել Ազգին մէջ իւր ազատութեան համար, հրատարակութիւններ կանէ, դիմումներ կանէ որոց որ պէտք է և նիւթապէս ու բարոյապէս կը քաջալերէ անոնց որոնք անձնուիրութեամբ կաշխատին հայրենիքի ազատութեան գործին։

Միութիւնը կունենայ իրեն բերան եղող լրագիրը, բայց զանազան լուրեր տալէ իրրեւ լրագիր, կը հաղորդէ ընդհանրութեան ինչ որ Միութիւնը ուզէ հաղորդել, տեղեկութիւններ կառայ Հայաստանի և տարաբնակ Հայերի դրութեան վրայ և կը ծառայէ հայրենասիրական եռանդը արծարծելու Հայերին մէջ։ (*)

Ծանօթ. «Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» անդամակիցել կամ թղթակցել ուզողները պէտք է դիմեն հետեւեալ հասցէին.

M. Portoukalian
(FRANCE) Marseille

(*) «Հայոց Հայրենասիրական Միութիւնը» կը նպատակ Արմենիա լրագրի հրատարակիմը։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ազգ. — կեդծ անկողմնակալութիւն. — Հայեր ի Թիւրքիա. — Հայեր ի Ռուսիա. — Պրնյք. փիսոցի եւ Ալպաբրի Հայաստան սուղեւորութիւնը. — Շնորհակալիք. — Հայ մամուլը Ռուսիոյ մէջ. — Թիւրքիանց լուրեր. — Օրթոտոքսութիւն Ռուսիոյ մէջ. — Պուլկար լեզուն. — Եեմենի ապստամբութիւնը. — Յանուցմունք. — Բանասիրական (Ուղեւորութիւն Հայաստանի եւ Պարսկաստանի մէջ)։

Ա Զ Դ

Ծնունդի տօներին պատճառով Արմենիան չհրատարակուիր առաջիկայ չորեքշաբթի օր (յունվար 8/20)։

ԿԵՂԾ ԱՆԿՈՂՄՆԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Արդեօ՞ք մի խմբագիր անկողմնակալ կրհամարուի երբ իր թերթի մէջ հիւրընկալէ ամեն կարգի տեսութիւններ, յօդուածներ՝ իրար հակասող և նոյն իսկ հակառակ խմբագրի՝ իրեն կարծիքներին, եթէ սա ունի իրեն յատուկ կարծիք կամ դէմ ունենալ կը ցուցնէ։

Հանրային կարծիքի առաջնորդող, կրթող դեր մը կը կատարէ՞ այն թերթ և տեւէ մի սուրբ գաղափարի պաշտպան կրնա՞յ լինել մի այնպիսի լրագիր որի մի էջը նուիրուած լինի ազատական գաղափարներու, միւս էջը փառ և փաեցուհօղ, մեռցնող գաղափարներու. մէկ երեսի մէջ չատագովէ յեղափոխական ձգտումներ և միւս երեսի մէջ ալ տեղ տայ այնպիսի մի գրութեան որ հեգնէ այդ ձգտումներ. սուտ և սխալ կարծած մի տեսութիւն ճըշմարիտ համարածին դէմ զեռեղէ։

Ի՞նչ անուն կրնայ տրուիլ այնպիսի խմբագրի որ անկողմնակալ լինելու ցոյցով մի օր թունդ հանող ազատական յօդուած կ'հրատարակէ և միւս օրը, եթէ իրեն ղրկեն մի յուսահատական, հեգնող յօդուած, այդ ալ կը բռնէ կը հրատարակէ. այսօր Ա.ին յօդուածը կը հրատարակէ որ ինքնուրոյնութեան իրատունք կը բուրէ, միւս օր Բ.ին յօդուածը որ աղաչական դիմումներու պէտքը կը ցուցնէ. վերջապէս եթէ Գ. ալ մի թրքասէր յօդուած յղէ ի հրատարակութիւն, այդ ալ չը մերժեր ի սէր անկողմնակալապահութեան։

Մ'իթէ՞ ազով անկողմնակալ կը կարծեն ինքզինքնին այդպիսի խըմբագիրներ որոնք ինքնին մի գաղափար հաստատապէս չեն պաշտպաններ

ներըը իրենց կարմրագոյն տանիքներով ամփիթէատրոնի պէս բարձրացած են բըլուրի կողին վրայ, սիրուն պարտէզներով շրջապատուած։ Աւելի հեռուն լեռների ատամնաձեւ շրջագիծը հորիզոնի կապտութեան մէջէն հազիւ կը նշմարուի։

Թամիզը հազիւ թէ խարիսխ նետած է ծովախորշին մէջ, ահա կը շրջապատուի բազմաթիւ թեթեւ նաւակներէ որոնք անցորդներն կը սպասեն զանոնք ցամաքը հանելու համար։ Կաճապարենք չուտով ոտքերնիս ցամաք դնել. Ասիան այս անկեան վրայ որտեղէն պիտի սկսի մեր ուղեւորութիւնը։ Քանի մը վայրկեան և ահա ցամաքին վրայ ենք. Թարգման մը՝ եւրոպական տարազով հագնուած և գլուխը ազգային ֆէս մեզ կը մօտենայ և իր ծառայութիւն կառաջարկէ։ Սակայն մեր դիմաց կելլեն կառավարական պաշտօնեայներ որոնք մեր անցագիրները կը պահանջեն որպէս զի մեզ թողուն երկրէն ներս մանելը. կառնեն մեր թուղթերը և մինչեւ յաջորդ օրը զանոնք պիտի պահեն թէև զանոնք կարդալ չկրնան։ Ա՛լ անկէ ետք ազատօրէն կրնանք մանել քաղաքը. կանցնինք նեղ, աղտոտ և գէշ սալարկուած փողոցներէ, մինչեւ որ հասնինք Ֆրանսական հիւպատոսարանը ուր մեր ուղեւորութեան նպատակը յայտնելով, ազակցութիւն կը գտնենք մեր իրեղէններ մաքսէն չուտ դուրս հանելու համար։ Հիւպատոսը ազ-

---

և իրենց թերթի նշանաբան ունին ամեն մի սկզբունք չունի. Ընդհակառակն այդ կը ցուցնէ պարզապես թէ հասարակութեան առաջնորդել յատակնօղ այդ խմբագիր, ինքն իրեն առաջնորդելու անկարող է. ուրիշներու աղնիւ գաղափարներ ներշնչելու պաշտօն ունենալ ցուցնօղն, ինք իրեն համար մի ազնիւ և սուրբ գաղափար չունի որ զայն պաշտպանէ ջերմակար կարծած գաղափարներու դէմ. այդ կը ցուցնէ որ խմբագիրը ամեն բանի ալ կը հաւատայ կամ աւելի ճիշդ ոչ մէկ բանի կը հաւատայ և պատրաստ է առանգաստներ ամեն հովի ալ բանալու. 2 անգամ 2 չորս կընէ ըսողին ալ իրաւունք կուտայ, 2 անգամ 2=6 ըսողին ալ «իրաւունք ունիս» կըսէ որպէս զի անկողմնակալ լինի կամ աւելի ճիշդ ամենին ալ խաթրը չհան։

Եթէ մամուլի մէջ սովորական դառնայ այդ կեղծ անկողմնակալութիւն և խմբագիրը չունենայ իր խորին համոզումներ, այդ բան անբարոյական հետեւանքներ կունենայ հասարակութեան մէջ. այդպիսով ոչ մէկ գաղափար կրնայ այժ գտնել ընթերցողներու մտքին մէջ և անոնք կը վարժուին առ-

---

նուազար մեր տրամադրութեան տակ կը դնէ մի թարգման, մի քաւազ և մաքսատունը կը վերադառնանք ուր կրսկսին աչքէ անցունել մեր իրեղէններ, 40ի չափ հետաքրքիրների չրջանակի մը մէջտեղ։ Մաքսի պաշտօնեայները ծակաչք հետաքրքրութեամբ ձեռքէ ձեռք կը պտրտցունեն այդ իրեղէններ, այնպէս որ չատ անգամ սաստիկ կը վախնանք որ չլինի թէ մեր լուսանկարչային թերթեր և ուրիշ հաշուեգործիներ այդ ձեռքերի մէջ աւրուին. ուստի վերատին կը փակենք մեր սնտուկներ և մաքսատան անօրէնին կելլենք ըսելու որ եթէ կարելի է, մեր իրեղէններ այդպէս չափէ դուրս տանկուվրայ անելն արգիլէ. այդ բարձր պաշտօնատար չատ քաղաքավարօրէն կընդունի մեզ և չմոռնալով երեք անգամ ծռուելէ և թրքական ձեւով մեզ ողջունել, կը փութայ սուրճ և սիկար ալ հրամցունել արեւելեան քաղաքավարութեան համեմատ. յետոյ յայտնելով թէ ինքզինք չատ երջանիկ կը համարի եթէ Ֆրանսացիների համելի լինել կարենայ, ուստի հրաման կընէ իր ստորադասեալներին որ կարճ զննութեան մ'ետք մեր սնտուկներ մաքսէն հանել թողուն։ Սակայն հակառակ իր բարեհաճութեան, չը կրնար մեզ վերադարձունել տալ մեր վկայականները հրացաններ, քանի որ ադանք պատերազմական զէնքեր կը նկատուին. ինք չատ չատ այնքան միայն կանէ որ

համարհել թերթին ոեւէ պարունակութիւնը եթէ լուրջ ալ լինի սա. այդպիսի մի թերթ աճուրդի կրնայ դրուիլ և ամենէն անմիտ յօդուածները յանուն անկողմնակալութեան հրապարակ կրնան գալ։

Դժբաղդաբար անկողմնակալութեան այդ սխալ ըմբռնումէ կը տեսնուի այսօր հայ մամուլի նաեւ մանուկ թերթերի ոմանց մէջ ալ և բացառիկ բան մը չէ այս վերջին ժամանակներ տեսնել այդպիսի թերթերի ճակատը խմբագրական մի կերպ ծանուցում որով խմբագիրը կը յայտնէ թէ «պատրաստ է ընդունիլ ամեն կարծիքի վերաբերեալ յօդուածներ» որով իբրեւ թէ իր անկողմնակալութեան ապացոյց պիտի տայ, մինչդեռ ադով իր մտքի խեղճութիւնը ցոյց կուտայ. այդպիսի մի յայտարարութիւն ինքնին կը ցուցնէ արդէն թէ խմբագիրը անկարող լինելով իրեն եկած գրութիւնների մէջ ճշտակարն և օգտակարն որոշել, անխիղճ պիտի հրատարակէ. ընթերցողների մտքին համար մնովնդ ալ պարունակեն, թոյն ալ պարունակեն, իր հոգ չէ, ինք այդ յօդուածներ պիտի տարածէ։ Կը հարցունենք ուրեմն թէ կա՛յ աւելի վտանգաւոր միջոց հասարակութեան միտքը թունաւորելու և ապականութիւն տարածելու քան այդպէս անգոյն մի թերթ։

Ա՛յն ինչ որ Եւրոպաի մէջ փողոցային թերթերի յատուկ է, հայ թերթերէն ոմանք ալ կուզեն իրենց իւրացունել, իրենց մէջ տեղ տալով իբր հակառակ, անմիտ տեսութիւններ, բաւական է որ թերթը լեցուի Ա.յդ թերթերի հրատարակիչները իրենց փառասիրութիւն կը կայացուցնեն ոեւէ մի թերթի տակ խմբագրատնօրէնի տորադրելուն մէջ միայն և ոչ թէ իրենց ճշմարտապէս համոզուած մի գաղափար պաշտպանելուն. այդպիսի թերթեր իրենց խմբագիրները

փոխանակ այդ գինքեր գինուորական իշխանութիւններին յանձնելու որ զանոնք գինարան կը դնէ, ինքն վախին պիտի զրկէ, որին դիմելով, զանոնք ետ առնելու հաւանականութիւնը կրնանք ուննենալ։

Կը փութանք կառավարութեան դուռը երթալու, ուրտեղ կը գտնուին նաեւ բոլոր հանրային պաշտօնաուններ։ Կառավարութեան պալատը ուղղանկիւն մի շինք է, գէշ կերպով շինուած և մանաւանդ գէշ կերպով խնամ տարուած։ վաղուն որ չատ զբաղուած է վարչական գործերով և խելացութեամբ կը կառավարէ իր նահանգ, կը ճանչնայ մեր երկիրը և գրեթէ առանց չէշտի կը խօսի մեր լեզուն։ Շատ չնորհալից կերպով մեզ կընդունի և մեզ կասէ թէ քանի որ Ֆրանսացիներ էք և Պարսկաստան երթալու համար Թիւրքիան կանցնիք, այդ պատճառով հրացանները ձեզ ետ կը տրուին և թէ ինք մեծ հաճոյք կը զգայ մեզ ամեն դիւրութիւններ տալով իր նահանգին մէջ ճանապարհորդելու համար. մեզ անցագիր, գինք կրելու արտօնագիր տալ զատ, ոստիկաններ ալ պիտի տայ մեզ ուղեկցելու. նաեւ կաւելցունէ որ եթէ կը փափագինք լուսանկարներ հանել, ինք մեզ պիտի զրկէ ոստիկանութեան մի պաշտօնեայ որ հետաքրքիր ամբոխը կամ ուրիշ արգելքներ, եթէ լինին, հեռացունէ։

ներին չեն ծառայեր, այլ լրագրական ասպարէզին մէջ խառնաղնաց կնոջ մը կեանքը կը վարեն, ամենքի քմահաճոյքին կենթարկուին, ամեն սկզբունք ալ կընդունին և կը պաշտպանեն անխտիր, եթէ ոչ խմբագրի բացարձակ խօսքերուին, գէթ հրատարակութեամբ որ ինքնին լուրջ մի պաշտպանութիւն է; տարածուին է այդ դաղափարի։

Մի խմբագիր անկողմնակալ կը համարուի, այո՛, երբ ոեւէ պատահած դիպքի մասին միայն մէկ կողմէ լսելով չբաւականանար, ուրիշներէ ալ կը լսէ, դէպքը աւելի ատուգելու և ճշդութեամբ ներկայացունելու համար. նա անկողմնակալ կը լինի երբ իր անկեղծօրէն ընդունած մի սկզբունք պաշտպանել կաշխատի առանց աչ ու ձախ թեքուելու, կալակցի այն անձերի որոնք միեւնոյն գաղափարին կը ծառային թէեւ գանոնք անձամբ չը ճանչնար և կը կռուի այն անձերի դէմ որոնք հակառակ հասկցումներ կը տարածեն թէեւ ադոնք իր հին բարեկամներ եղած լինին։

Կը կրկնենք. խմբագրի անկողմնակալութիւնը կը կայանայ դէպքի ճիշդ մանրամասնութիւնը երեւան բերելուն մէջ. բայց միանգամ իրօղութիւնը պարզուելէ ետք, խմբագիրը այն առեն միայն մէկ կերպ դատօղութիւն կրնայ անել. իր թերթի միայն մէկ դատաստանի արձագանգ կրնայ անել, որովհետեւ ճշմարտութիւնը մէկ կրնայ լինել միայն։

Թող աւելի զգոյշ վարուին նորածին թերթերի խմբագիրները և աւելի լաւ ընտրութիւն անեն իրենց հրատարակած յօդուածների մէջ որպէս զի նոյն իսկ յանդէպս՝ միջոց չը գտանան միշտակար գաղափարների տարածմանը. միկրոպները որոնք կոյուղիներէ տարբերութիւն չունեցող մի քանի սիրտերի մէջ կրնային

Նայ գոհ լինելով որ գործերնիս այս վերջաւորութիւն կառնէ, դուրս կելնենք, քաղաքին մէջ ըստ հաճոյս թափառելու։ Տրապիզոնի, ինչպէս և Արեւելքի միւս քաղաքների մէջ, մարդ քիչ անգամ կնիկներ կը տեսնէ փողոցի մէջ. ադոնք ալ, բացի հայ և յոյն կիներէ, աւելինքն ալ քօղարկուած՝ փողոց կելնեն։ Հազուագիւտ չէ դեղեցիկ դէմքեր տեսնել, երբ սիրուն և պճնասէր Թրքուհին իր քօղ կը վերցունէ իբր թէ անգութեամբ մը։ Այս կողմ, այն կողմ մարդեր կեցած են խումբ խումբ և օրուան գործերի վրայ կը խօսին. մէկ կողմ կը տեսնես բեռնակիրներ կանցնին որոնք երկուքի կոտրուած, ահագին բեռներ կը կրեն կռնակի վրայ բարձած։ Միւս կողմ՝ մի քիչ հեռուն, ուղտերի կարաւան մը ճեղքելով կանցնինք. այդ վախտ անասուններ իրարի եռեւէ կարգաւ կապուած ապուշ և համակերպօղ դէմքով մը ճամբան կը չարուանակեն՝ իրենց ամեն մէկ քայլին՝ պարանոցէն կախուած զանգակներն կը հնչեն, բեռան ծանրութեան պատճառով ոտքին թաթերը կը ճապաղին հողին վրայ, բայց իրենց գնացքի եղանակը չվոխուիր. հանդարտօրէն կը հետեւին ուղտապանին որ առջեւէն ճամբայ կը բանայ, գաւազան ի ձեռին։

(Շարունակելի)

փակուած ինալ, երբեմն այդպիսի խըմբագրիչների անուշադրութեամբ (չասենք գիտութեամբ) բայց դուռ կը գտնեն անոնց թերթերի մէջէն և հասարակութեան մէջ տարածուիլ կը յաջողին։ Մ. Ա.

ՀԱՅԵՐ Ի ԹԻՒՐՔԻԱ

Կ. Պոլսէն յունվ. 5 թուով մեզ կը հաղորդեն հետեւեալները.

«Ազգային ժողովի նիստերն առայժմ դադար առած են. Բ. Դուռը տակաւին հրաման չէ տուած նիստ գումարելու։ Այս վիճակի մէջ կաթողիկոսական խնդիրը մեծ դժուարութիւններու և գուցէ անդարմանելի վնասի կրհանդիպի։ Ամեն. Պատրիարքը տոիպատած է Ազգային ժողովի որոշմանը սպասել. նա պիտի վճռէ Թիւրքահայերի կաթողիկոսական ընտրութեան մասնակցելու եղանակը. արդ այդ ընտրութեան օրերը հետզհետէ կը մօտենան և տակաւին Թիւրքահայերի մասնակցութեան մասին մի քայլ առնուած չէ, Թիւրք կառավարութեան այս խուլ արգելքներու պատճառով որի դէմ արհեան մի ընթացք առնել կը վարանին Կ. Պոլսի Ազգային վարչութիւնը և Ամեն. Պատրիարքը։

Շարականի և ուրիշ եկեղեցական մի քանի դիրքերու տպագրութիւնը արգիլուեցաւ վարչութենէն որովհետեւ կառավարութիւնը կը պահանջէ որ այդ գիրքերու մէջէն ինաւեր վերցուին և այնպէս տպագրուին։

— Վանի վալին պաշտօնանկ եղած է, իր այն տեղեկագիրներուն համար, կըսուի, որով կուզէր ցուցնել թէ սահմանադրի վրայ ապստամբականը չարժուելու համար պատրաստութիւն կը լինի. իբր թէ Պալատէն ղրկուած 15 քննիչ ոստիկաններ Մուրթանէն խնայ տուած են թէ վալիի այդ տեղեկութիւնները չափազանցութիւններ են։

— Այս տարի վարժարաններու մրցանակաբաշխութեան հանդէսներն ալ արգիլուեցան։

— Անցեալ շաբթու Խասկիւտարի Ս. Խաչ եկեղեցու և վարժարանի հիմնադիր Յակոբ Պատրիարքի մահուան տարեդարձի առթով հոգեհանգստի պաշտօն պիտի կատարէը թաղին քահոդիչ Գեր. Գրիգորիս եպիսկոպոս Ա.լեքսիճեան. բայց նախապէս ոստիկանատունէ հասած մի հրամանագիր կարգիլէ այդ կրօնական արարողութիւն։

— Գեր. Խորէն Ար.քեպիսկոպոս Լուսինեան այս անգամ գարձեալ հարցաքննութեան ենթարկուեցաւ։»

ՀԱՅԵՐ Ի ՌՈՒՄԻԱ

Թիֆլիզի Հրատարակչական ընկերութիւնը որ Պարսնեանի գործերի երկրորդ տպագրութեան ձեռնարկած է, այս վերջերս հրատարակեց նշանաւոր երգիծաբանի «Ազգային Ջոջեր» գրուածն։

— Պեսարբարդի Հայոց եկեղեցական կալուածներուն հաշիւը ցոյց կուտայ որ 1890 թուականին Պեսարբուրգի հայ եկեղեցիներն մուտքը եղած է 80,429 րուբլ (200,000 ֆրանգի մօտ) և ելք 45,000 րուբլի մօտաւորապէս. աւելորդը յատկացած է վերաշինութեան գործերի։

— Ա.յս օրերը Ռուսիոյ մէջ չարունակող ահռելի սովին պատճառով Ռուսաստանի զանազան կողմ գտնուող Հայերէ և Հայ հաստատութիւններէ նուիրատուութիւններ սկսած են լինել յօգուտ սովեալներուն. 1000 րուբլի էջմիածին ուղարկած է, նոյնչափ ալ Պեսարբուրգի Հայ եկեղեցական վարչութիւնը որի համար կայսրուհին իր յատուկ չնորհակալութիւն յայտներ է։ Զանազան տեղեր ալ ներկայացումներ կը կազմակերպուին հայ խումբ բերէ ի նպաստ սովեալներուն։

Պ. Պ. ՓԻՍՈՒԻ և Ա.լՊԵՐԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՈՂեՒորութիւնը

Ֆրանսայի, հանրային կրթութեան, վաճառականութեան և երկրագործութեան նախարարութիւնները ամէն երկու տարին չափ առաջ պաշտօնյանձնած էին Պրոֆ. Ժօրժ Փիսոնի և Ա.լպերը ՏՏվէյի որ դէպի Հայաստան և Պարսկաստան ուղեւորուելով, այն տեղերը ուսումնասիրեն Արդ, այդ ուղեւորները իրենց ճանապարհորդութիւնն այժմ կատարած են և իրենց ճանապարհորդական նկատողութիւնները և անցքերն պարունակող թղթակցութիւնները Թան լրագրի մէջ հրատարակած կը տեսնենք։ Ա.յդ թղթակցութիւնները որոնք Թանի ամբողջ մէկ Յաւելուածը լեցուցեր են, մասնաւորապէս Հայերի համար ալ հետաքրքրական լինելով, նոյն թերթէն կը թարգմանենք մեր ընթերցողների ալ հաղորդելու համար։ Ա.յս օրէն սկսած այդ թարգմանութիւնը Արմենիան «Բանասիրական» բաժնին մէջ կը հրատարակուի։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սալմաստէն հետեւեալը յղած են մեզ հրատարակելու խնդրանօք.

«Սալմաստի Հին քաղաքի և Ա.յան գիւղի բնակիչներն չնորհակալութիւն են յայտնում Թիֆլիսաբնակ Սալմաստցի Պրն. Սողոմոն մահտեսի Կարապետեանին որ մի ձեռք քահանայական Թանկագին զգեստ է նուիրած Ա.յնտեղ աղքատ եկեղեցուն և երեք րուբլի Հին Քաղաքի աղքատ դպրոցին։ Երանի՛ թէ մեր Սալմաստցի հարուստներն հետեւելով այդ Պարոնին խնամք տանեն իրենց եկեղեցւոց և դպրոցաց։

«Դերիկայ Ս. Աստուածածնայ վանքի միաբանութիւնը իր խորին չնորհակալութիւնը յայտնում է Հին Քաղաքի առաստաձեռն Հայերին որ իրենց կարեւոր չափ օգնեցին վանքի կալուածները գնելուն. մանաւանդ ալիգարդ վարդան մահտեսի Թարվերտեանին որ 50 դուռն նուիրեց։» Գ.

ՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼԸ ՌՈՒՄԻԱՅԻ ՄԷՋ

Ա.յժմ, որչափ մեզ յայտնի է, հայերէն լեզուով 8 լրագիր և հանդէս միայն կըհրատարակուի Ռուսիոյ ամբողջ երկրին մէջ ուր մի քանի վիճա-

կագիրների համեմատ 1 ½ միլիոնի մեծ մի թիւ կը կազմեն Հայերն։ Այդ պարբերական հրատարակութիւնների ցանկը կը դնենք ահա այստեղ իրենց տարիքի կարգովը, նշանակելով նաեւ իրենց հասցէ, բաժնորդագին եւայլն։ Ուրիշ անգամ ալ մենք անոնց իւրաքանչիւրէն արտատպութիւններ կանենք կամ թերթին բովանդակութիւնը կը հրատարակենք, անոնց պարունակութիւնէն մի ճաշակ տուած լինելու համար մեր ընթերցողների։

1. ԱՐԱՐԱՏ. Կրօնական, բարոյական, պատմական, բանասիրական եւ ազգային ամսագիր։ 25րդ տարի։ Պաշտօնական հրատարակութիւն Էջմիածնի Մայր-Աթոռին։ Տարեկան բաժնորդագինը 5 րուբլի (արտատպման համար)։ Հասցէ՝

Comité typographique d'«Etchmiadzine». VAGARCHAPAT.

2. ՄՇԱԿ. Գրականական եւ քաղաքական լրագիր։ 20րդ տարի։ Կը հրատարակուի չաբաթը 3 անգամ։ Խմբագիր-հրատարակող Գրիգոր Աբծրունի։ Տարեկան բաժնորդագինը 10 րուբլի։ Հասցէ՝

Rédaction du journal arménien «Mschak» TIFLIS

3. ԱՐՁԱԳԱՆՁ. Գրականական եւ քաղաքական լրագիր։ 11րդ տարի։ Կը հրատարակուի չաբաթը 3 անգամ։ Խմբագիր-հրատարակիչ Աբգար Յովհաննիսեան։ Տարեկան բաժնորդագինը 10 րուբլի։ Հասցէն՝

Rédaction du journal arménien «Ardzagang» TIFLIS

4. ԱՂԲԻՒՐ. Պատկերազարդ մանկական ամսագիր եւ յատկապէս ուսումնարանների համար։ 10րդ տարի։ Խմբագիր-հրատարակող Տիգրան Նազարեան։ Տարեկան բաժնորդագինը 4 րուբլի (արտատպման համար)։ Խմբագրութեան կողմէն իւրաքանչիւր պրէմիա կը տրուի բաժնորդներին շատ պատկերներ եւ տեսարաններ։ Հասցէն՝

Rédaction de la Revue «Aghbur». TIFLIS

5. ՆՈՐ-ԴԱՐ. Քաղաքական-դրականական ամենօրեայ թերթ։ 9րդ տարի։ Խմբագիր-հրատարակիչ Սպանդարեան։ Տարեկան բաժնորդագինը 10 րուբլի։ Հասցէն՝

Rédaction du journal «Nor-Dar». TIFLIS

6. ՏԱՐՈՆ. Գեղարուեստական-դրական-երգիծաբանական պատկերազարդ շաբաթաթերթ, իբր յատկապատ Աղբիւրի 3րդ տարի։ Խմբագիր-հրատարակող Տիգրան Նազարեան։ Տարեկան բաժնորդագինը 20 ֆրանգ (7 րուբլի, արտատպման համար)։ Հասցէն՝

Rédaction de la Revue «Taraz» TIFLIS

Աղբիւրին եւ Տարազին միեւնոյն հասցէով բաժանորդ գրուողը կըստանայ 51 պրէմիա մէկ տարուան մէջ։

7. ՄՈՒՐՃ. Քաղաքական-հասարակական-գրական ամսագիր։ 4րդ տարի։ Խմբագիր-հրատարակիչ Աւետիք Աբրահամեանց։ Տարեկան բաժնորդագինն է 10 րուբլի որ կարելի է վճարել 5 րուբլի առաջադրուած ժամանակ տալով եւ 5 րուբլի մնացեալ յուլիսի մէկը։ Ուսուցիչների եւ ուսանողների համար զեղչ կը լինի. այն է տարեկան 8 րուբլ որ կարելի է վճարել, 3 րբլ. առաջադրուած ժամանակ՝ տալով, 3 րբլ. մարտին եւ 2 րբլ. յունիսին։ Հասցէն՝

Rédaction de la Revue «Mourtch» TIFLIS

Վերոգրեալ խմբագրութիւններին նամակ գրուած ժամանակ, պէտք է աւելցնել հասցէին մէջ Tiflis բառին քով կամ ներքեւը. (Caucase-Russie)։

---

8. ԱՐԱՌՕՍ. Գրականական եւ գեղարուեստական պատկերազարդ վեցամսեայ հանդէս։ Դ տարի։ Խմբագիր-հրատարակիչ Սիմէոն Գուլամիրեանց։ Տարեկան (2 գրքի) բաժնորդագինը 3 րուբլի. իւրաքանչիւր գիրքը արժէ 2 րուբլի 50 կոպէկ։ Ամեն մի գիրքը բաղկանալու է 12 թերթից ոչ պակաս գիրքով։ Հասցէ՝

Siméon Goulamiriantz St. PETERSBOURG

ԹԻՒՐԲԻՍԷՆ ԼՈՒՐԵՐ

Առեւտրական. — Տրապիզոնի նահանգէն անցեալ 1891 տարուան մէջ 17,400,000 քիլօ կաղինի արտահանութիւն եղած է, դրեթէ նախորդ տարուան կրկինն չափ. վերջին տարուան մէջ կաղինի վաճառականութեան այդ զարգացում այն պատճառ ունի որ օդերը շատ մեղմախառատ չեղան 1891ի մէջ. մեղմախառը շատ ձկան կուտայ բերքի առատութեանը։

Կաղինը մեծ մասամբ Եւրոպա կարտահանուի. Մարսէյլ, Թրիեստ եւ Իտալիա։ Արտահանութեան եղած կաղինը միշտ ծծումբով կը ներկուի եւ այնպէս դուրս կելնէ, որովհետեւ դա կաղինի կճեպին գեղեցիկ դեղինի մեղ դոյն մը կուտայ. առանց այդ դոյն տեսնելու եւրոպացի գնորդներ չեն հաւնիր կաղինին։ Կճեպ հանուած եւ միջուկի վերածուած վիճակի մէջ ալ կաղինը կարտահանուի. այդ պարագային մէջ 40% իր ծանրութենէն կը կորնցնուն։ Կաղինի երեք տեսակներ կը լինին. կլոր, ձուաձեւ եւ նշաձեւ երկար, այս վերջինը աւելի թանկ է եւ աւելի հազուագիւտ։

Վերոյիշեալ 17 միլիոն քիլօի մեղ բերքէն 2,800,000ը Տրապիզոնի նահանգատի արտահանութիւնն է. 10 միլիոնը կիբատանին, 1,600,000 Լազիստանի կողմերին, ինացածն ալՏիրեբոլիի եւ ուրիշ մեղիկ նաւահանգիստներին։

Ջմիւռնիայէն եկած լուրերն ալ դոհացուցիչ են երկրագործութեան բերքերի հեռատեսիլ. այս տարի կը յուսացուի թէ նախորդ տարուան կրկնապատիկ հունձք պիտի ստացուի ցորենի եւ գարու, արդէն 40 առ հարիւր աւելի հող մշակուած է նախորդ տարուան համար մշակուածէն։

Եւրոպական հրատարակիչների վերայ ցորենի եւ արմտիքի սպեղը բաւական զարկ տուած է Ասիական Թիւրքիոյ նահանգներուն առեւտուրին, որոնք այդ օրինակ ժամանակներուն եւ տագնապներուն մէջ միայն կրնան իրենց արմտիքի բերքեր քիչ շատ հանով ծախել Եւրոպա. իսկ ծովեզերքին հեռու գտնուած նահանգներն որոնք ոչ մէկ միջոց ունին բերքը արտահանելու, օր ըստ օրէ աղքատութեան մէջ կը թաղուին. ստակը քիչ քիչ հազուագիւտ մի բան կը դառնայ. երկրին մէջ միայն վաշխառութիւն կը ծայր իբր շահաւոր արուեստ. և շրջաբերութեան մէջ կը շատնան այն ծակուած արծաթի դրամներ որոնք գեղջուկ կիներուն իբր զարդ կը ծառայէին և այժմ անօթութիւնը զանոնք չուկայն հանած է. զարդի ոսկիներն ալ աւելի մեծ քանակութեամբ սեղանաւորների կը բերուին վաճառելու և օրուան պէտքերը լեցնելու։

ՕՐԹՈՏՈՔՍՈՒԹԻՒՆԸ ՌՈՒՍԻԱՅԻ ՄԷՋ

Պետերբուրգէն Սօղէյ լրագրին ուղղուած մի թղթակցութիւն հետեւեալ թուանշաններ առաջ բերած է ռուսաստանութեան յաջող տարածման մասին.

«1870ին, կըսէ թղթակիցը, 48 միլիոն օրթոտոքս կըհաշուուէր բոլոր կայսրութեան մէջ. իսկ այժմ 70 միլիոնի հասած է այդ թիւը. մէկ կողմէ ծնունդի շատութեան և միւս կողմէ հպատակ օտար դաւանութիւններէ եղած հաւատափոխութիւնների պատճառով։ Միւս ամեն դաւանանքներէ աւելի օրթոտոքս դաւանանքի պատկանող ժողովուրդը բազմաձին եղած է վիճակագիրների նայելով։ Եւրոպական Ռուսիոյ մէջ մի քանի տարիէ ի վեր ապրող Թաթար կէս. ցեղի մահմետականները քիչ քիչ օրթոտոքս կը դառնան հակառակ իսլամական զօրեղ մոլեռանդութեան. Թազանի 662,000 Թաթարներէն 41,000ը հաւատափոխ եղած են. միլիոնի մեղ հաշուով Զուվաշները կէս առ կէս օրթոտոքսութեան յարած են, այսպէս ալ ուրիշ մի քանի իսլամ ցեղեր։ Արեւմտեան հիւսիսային դաւառների մէջ ռուս կըղերը իր դէմ ոտի ունենալով կաթոլիկ և բողոքական կղերը, այնչափ չէ կրցեր յաջողիլ։ Սակայն և այնպէս իւրաքանչիւր տարի 4–5000 լեհացի կաթոլիկներ օրթոտոքս կը լինին. անցեալ տարին ալ 6,800 Զեխեր դարձան, իսկ այս տարի 5000. պալթիկեան դաւառների մէջ ուր առաջ ռուսաստան օրթոտոքսներ չկային. այժմ 220,000ի կը հաշուուին։ Կովկասի մէջ ուր մեր միսիոնարներ կը մրցին հայ և մահմետական կղերի դէմ, տարին միջին հաշուով 2500–3000(?) հոգի ռուսաստան կը լինին։ Սիպերիայի մէջ աւելի դժուարութիւն կայ. այնտեղ խիթխիղ մահմետականներն աւելի ամուր կը ծռան իրենց հաւատքի վրայ. սակայն աւելի յաջողութիւն գտած ենք հիւսիսային կառավարչանների և պուտապատկանների մէջ ուր անցեալ տարի 4000 անձ ռուսաստան քրիստոնեայ եղան։ Այսպէս ուրեմն օրթոտոքսութիւնը այժմ ամենէն շատ տարածուողն է. այժմ 51,000 եկեղեցի ունի Մեր միսիոնարներ արեւելեան լեզուներ խօսելու իրենց դիւրութեան շնորհով աւելի դիւրաւ կը թափանցեն ժողովուրդների մէջ։

Այս թուանշանները՝ զոր թղթակիցը կըսէ թէ ռուս Սինոդի Պրօկուրօրի տեղեկագրէն քաղած է, կը ցուցնեն թէ ռուս կառավարութիւնն որքան ջանք և ծախք կանէ իր հպատակներ ռուսաստանութեան բերելու. ի հարկէ միջոցների մասին խօսութիւն չանելով։ Ինչպէս յառաջ Արմենիայի մէջ հրատարակուած են այդ մասին տեղեկութիւնները, կովկասի մէջ հաւատափոխները սովորաբար հողեր ձեռք բերելու հայլն ստոր յոյսերով հաւատափոխ եղած են, թէեւ շատով ղղջացած են, սակայն իրենց այլ եւս անկարելի եղած է իրենց հայրենի հաւատքին դառնալ քանի որ Սինոդը երթալու պատիժ կայ։

Սակայն ռուս թղթակիցը որ այդքան ուրախութեամբ և պարծանքով նկարագրեր է ռուսաստանութեան ձեռք բերած յաղողութիւնը, անկողմնակալ լինելու համար պէտք էր մէջ բերէր նաեւ այն թուանշանները թէ տարուէ տարի քանի՛ հազարաւոր ռուսաստաններ՝ ինքզինքին ռուս կղերի տգիտութենէն, կապանքներէն և ռուսաստանութեան խեղդող աւերմարդապաշտութենէն ազատելու համար, կը ձգեն օրթոտոքսութիւնը և աղանդաւորների կը հետեւին։ Այս պահուս Ռուսիոյ մէջ 12 միլիոնէ աւելի աղանդաւոր կըհաշուուին՝ 30է աւելի տեսակի բաժնուած, որոնց մէջ գլխաւորներն են Մալականներ, Ըստունեաններ են. են. որոնք աւելի պարզ կրօնի մը պաշտամունքներ մեղայն ունին և աւելի բարձր բարոյականութիւն, աշխատասիրութիւն և չափաւորութիւն կը ցուցնեն քան բուն ռուսաստանները։ Ռուս կառավարութիւնը թէեւ 1000ներով գանազան չղթայակապ յղեր է Սիպերիա, հաւատաքննական ատեաններու պատիժներով հալածեր և այրեր է և դեռ կը շարունակէ նոյն հալածանքը, սակայն ազդը օր օրի կը շատնան։

Կովկասի մէջ դիտելի է որ ռուսաստանի Հայերը Երեւանի նահանգին մէջ եղած են գլխաւորապէս. այս երեւոյթը ինչո՞վ մեկնենք. արդեօ՞ք ռուս կառավարութիւնը գլխաւորապէս ջանք կանէ բուն իսկ Հայութեան սըրտին մէջ, Էջմիածնի քովերը, օրթոտոքսութիւն տնկել. թէ ոչ Էջմիածնի սուրբ հայրերը իրենց վանական էնթրիկներէ և թոյլ կեանքէ ոչ չեն կրցած բանալ իրենց այնչափ մեղիկ տեղեր տեսնելու և ժողովուրդը ըզգուշացնելու։ Գէթ անցեալ տարի Գառնի Մհռալի մէջ եղած կրօնափոխութիւնը հետեւանք եղած էր այն բանի գլխաւորապէս որ մի բանիերուն վարդապետ կամ գործակալ պակսած է այդ գաւառի մէջ և գիւղացիները հող ձեռք բերելու յոյսով խաբուած են ռուս խաբերայ գործակալներէ։ բանք թղթակիցը կրօնական միսիոնարներ կանուանէ։

ՊՈՒԼԿԱՐ ԼԵՋՈՒԻՆ

Եւրոպական և յունական լրագրներն հաղորդածին նայելով, պուլկար կառավարութիւնը մի օրէնք քուէարկել տուեր է Սօպրանիէին ոչի համար Պուլկարիոյ մէջ բոլոր քրիստոն-

Հայ մանուկները իրենց նախակրթական ուսումը պուլկարերէն լեզուով պիտի առնեն։ Թէ ո՛րքան ճիշդ է այս լուրը և կամ արդեօ՞ք պուլկար կառավարութիւնը իր երկրին մէջ բնակող հայ գաղթականութեան նախնական վարժարաններուն մէջ ալ ամենուսման համար պարտաւորիչ պիտի անէ պուլկար լեզուն թէ ոչ, այդ ծանրակշիռ խնդրի մասին տակաւին Պուլկարիայի հայ թղթակիցներէ մի տեղեկութիւն չենք առած։ Ցարդ կրթական օրէնքներուն մասին պուլկար կառավարութիւնը հայ վարժարաններուն նկատմամբ թոյլտու վարուած է քանի որ հայ ժողովուրդը Պուլկարիայի համար ոչ թէ քաղաքական կենդանիների պատճառ կրնայ լինել, այլ ընդհակառակ երկրին մեծապէս օգուտ տուած է ցարդ իր բազմաթիւ արհեստաւորներով և վաճառականներով և նոյն իսկ պետական այլ և այլ պաշտօնների մէջ, ինչպէս հեռագրական, երկաթուղու են. որոնց մէջ հայ պատրաստ տարրեր գործածուեցան մինչեւ որ պուլկարները իրենք ալ սկսեցին այդ ճիւղերի մէջ մասնագէտներ ունենալ։

ԵԷՄԷՆԻ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆԸ

Կ. Պոլսէն կը հեռագրեն Սթանտարտին թէ մայրաքաղաքին ձեռնհաս շրջանների մէջ այն կարծիքը կայ թէ մեծ դժուարութիւններ կրելէ յետք պիտի լինի Եէմէնի ապստամբութիւնը վերջացնելու համար և թէ այդ նահանգին նոյն իսկ մի մասի մէջ խաղաղութիւն վերահաստատելը մեծ չանքերի կը կարօտի։ Ապստամբութիւնը ճնշելու գործը չատ տաժանելի եղած է. հապա մի գաւառի մէջ կը յաջողուի զսպել ապստամբները, ահա չատ չանցնիր, աւելի սաստկութեամբ ոտք կելնեն ադոնք. այս չարունակ եռացող ապստամբական յուզումի կը վերագրուի այն բանի որ Արաբները իրենց խալիֆայութիւնը վերականգնելու գաղափարով տոգորուած են և թէ օտարականները որոնք Օսմանեան դժուարութիւններ պատճառելու մէջ չահ ունին, իրենց մոլեռանդութիւնը անգադար կը դրդռեն։ Սուլթանի պալատին մէջ մեծ չանքեր կը լինին Եէմէնի վերաբերեալ լուրերը գաղտնի պահելու. այդ պատճառով տեղեկութիւններ գժուարութեամբ և ուշ կը հասնին և երբեմն ալ չիմի վիճակի մէջ։ վերջին լուրերուն նայելով, ապստամբները կարած են չատ տեղերի հեռագրական թելերը. Օսմանցիները կը չարունակեն զօրք և ռազմամթերք հանել Եէմէն և կայսրութեան պինուրական կայսրանները հրահանգներ չղած է օգնութիւն ղրկելու համար։

ՄԱՆՈՒԱԿԱՒՄՆԵՐ

ԳԻՐՔԵՐԻ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ամերիկայի խմբագրատունն իր մօտ ծախու գտնուած գիրքերէն մի վիճակահանութիւն կազմած է որի ամէն թիւերն ալ կը չահին որովհետեւ 1000 տոմսակ է և վիճակահանութեան դրուած են 1000 օրինակ ընտիր գիրքեր, տետրակներ և պատկերներ դանազան գիներով (Ալիչանի, Րաֆֆիի, Մերենցի, Մխանտարեանցի, Գամառ-Քաթիպայի գործեր, Փորթուգալեան հրատարակութիւններ և այլն, ամբողջը 55 տեսակ, 100 ֆրանգնոցէն մինչեւ 15 սանթիմնոց)։

Վիճակահանութիւնը անպատճառ պիտի կատարուի 1892 ապրիլ 19/1 մայիսի կիրակի օրը, Մարսէյլ, Ամերիկա լրագրի խմբագրատան մէջ։ Նոյն օր իւրաքանչիւր թուի չահածը՝ պիտի հրատարակուի իսկոյն Ամերիկայի մէջ։

Ուզողը պատ է իւր չահած գրքի փոխարէն ստանալ մի ուրիշ գիրք որ մեր խմբագրատան մէջ ծախու կը գտնուի միեւնոյն գնով. իսկ եթէ իր ուզած գիրքը աւելի մեծ արժէք ունենայ, տարբերութիւնը վճարելով կրնայ ստանալ։ Օրինակ. եթէ մէկը չահած է Րաֆֆիի Ղարաբաղի Աստղագիտը որի գինն է 4 ֆր. 20 սնթմ., բայց ինք կուզէ ունենալ Րաֆֆիի Դաւիթ Բէկը որի գինն է 10 ֆրանք, տարբերութիւնն՝ այսինքն 5 ֆր. 80 սանթիմ միայն վճարելով կրնայ ստանալ Դաւիթ Բէկը Ղարաբաղի Աստղագիտին փոխանակ։

Իւրաքանչիւր տոմսակի գինն է ՄԷԿ(1) ՖՐԱՆԳ։ Կը ծախուի Մարսէյլ, Ամերիկայի խմբագրատան մէջ։ Մարսէյլէն դուրս ալ կը ղրկուի միեւնոյն գնով, ղրկելու փոստի ծախքը խմբագրատունէն վճարուելով. միայն թէ 10 հատէն պակաս տոմսակ ուզուի, իբրեւ տպագրուած բան (imprimés) բաց կը ղրկուի փոստով. իսկ 10 հատ կամ աւելի ուզուած ժամանակ, ապահովագրուած նամակով կը ղրկուի։

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

Ա. ՀԱՑ ԴԻՒՑԱԶՆՈՒՀԻ ՄԸ (Սպառած)։
Բ. ՀԱՑ ԳԻՒՂԱՑԻ »
Գ. ՍԱՂՄՈՍ ԻՍՐԱՑԷԼԻ »
Դ. ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ՊՈՒԼՂԱՐԻՈՑ ԵՒ ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ՊՈՒԼՂԱՐ ԱՊՍՏԱՄԲԱՊԵՏԱՑ (Պուլղար ազգին իր ազատութիւն ձեռք բերելու համար մէկ դարէ ի վեր արած չանքերի խիստ հետաքրքրական նկարագրութիւնն է։) (1 ֆր. 10 սնթմ.) 1 ֆր. 50 սթմ.
Ե. ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ.—(Հայաստանցիների պանդխտութեան տխուր հետեւանքների մէկ փոքրիկ պատկերը կը ներկայացնէ վիպական կերպով։) Գին (90 սնթմ.) 1 ֆրանգ 20 սնթմ.
Զ. ԴԱՄԱՌ ՔԱԹԻՊԱ — ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ յետ այբուբենաց առարուեստ (Մեծանուն հայ բանաստեղծին վերջերս դրած ազատաշունչ բնաիր ոտանաւորներէն 3ը՝ առանձին տետրակով հրատարակուած են)։ 50 հատը 2 ֆր. և 50 սանթիմ, հատը (5 սնթմ.) 10 սանթիմ։
Է. ԼԻՆԶԻ ՕՐԷՆՔԸ ՏԱՃԿԱՀԱՑԱՍՏԱՆՈՒՄ. (Սպառած)
Ը. ԹԻՒՐԻԱՅ ՀԱՑԵՐՆ ԵՒ ԻՐԵՆՑ ԴՐԱՑԻՆՆԵՐ (Թիւրքիայի Հայերին և իրենց դրացի ազգերի վրայ վիճակագրական և ցեղաբանական տեսակէտէ հետաքրքրաշարժ տեղեկութիւններ կը պա-

րունակէ։ Թիւրքահայաստանի մէջ բնակող այլ և այլ ազգերէ բնակիչներուն թուին բազդատական մէկ ցուցակն ալ կցուած է տետրակին վերջը։) Գին 50 սանթիմ (35 սանթիմ)։
Թ. «ԱՐՄԷՆԻԱ»ի ՅՈՒՇԱՐԱՐ (Ամերիկայի Ա տարեշրջանի թիւերը այժմ բոլորովին սպառած և միեւնոյն ժամանակ չատերի հետաքրքրութեան առարկայ դարձած լինելով, այդ շրջանի մէջ Մ. Փորթուգալեանի գրած առաջնորդող յօդուածներէն գէթ 30ի չափ ամփոփուած են ճուշարարի մէջ որ ութ ծալ դիրքով 124 երեսներէ կը բաղկանայ)։ (1 ֆրանք) 1 ֆր. 40 սանթիմ
Ժ. ՎՐԷԺ (Պուլկարիայի մէջ Թիւրքերի արած բարբարոսութիւններէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց կուտայ թէ Պուլկարներն ի՛նչպիսի միջոցների դիմած են իրենց վրէժ լուծելու համար)։ (15 սնթիմ) ,20 սնթմ.
ԺԱ. ԹՈՄԱՍ ԲՈՅԱՐԻՍ (Ճունաստանի մէջ Թիւրքերի արած բարբարոսութիւններէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց կուտայ թէ Յոյներն ի՛նչպիսի միջոցների դիմած են իրենց վրէժ լուծելու համար), (0,15սանթիմ) ,20 սանթիմ։

Մ. Փորթուգալեանի հրատարակած գիրքերէն վրայ մասնաւոր զեղչ կը լինի Պարսկաստանի Հայերին համար որոնց կը ղրկուի փակագծի մէջ նշանակուած գիներով։

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՕՐԱՑՈՑՑ
1892
Նահանջ թուականին
Սեփականութիւն
Ս. Փրկչի Ազգ. Հիւանդանոցին Հայոց
Կ. ՊՕԼԻՍ
Տպագր. Պաղտատլեան

Գինն է, Մարսէյլէն դուրս ղրկելով, 75 սանթիմ. Մարսէյլի մէջ 65 սանթիմ։

ՕՐԱՑՈՑՑ
1892
ՆԱՀԱՆՋ ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ
Սեփականութիւն Ս. Փրկչի Ազգային Հիւանդանոցին Հայոց
Տպագր. Պաղտատլեան և Կ. Պօլիս

Կը ծախուի Ամերիկայի խմբագրատուներ, 25 սանթիմ Մարսէյլի մէջ, 30 սանթիմ Մարսէյլէն դուրս, ղրկելու փոստի ծախքը խմբագրատունէն վճարուելով։

ԾԱԽՈՒ ԳԻՐՔԵՐ

Ամերիկայի խմբագրատան մէջ ծախու կը գտնուին, ի միջի այլոց, և հետեւեալ գիրքերն որոց գիներն նշանակուած են, ղրկելու փոստի ծախքն ալ միասին հաշուելով։

Էլիգ Ութքին— Ռուսական Հայաստան կամ Արաքսի աւազանը, Ուրմիա լիճ և Առաջաւոր Ասիա։ Թարգմանեց Մ. Խրատ։ Վաղարշապատ 1891։
Գին 1 ֆրանք

Գաջունի Հ. Մ. — Աչխարհագրութիւն հին և նոր Հայաստանեայց
2 ֆրանք 50 սանթիմ
Աբել Արքեպիսկոպոս Մխիթարեանց — Պատմութիւն ժողովոց Հայաստանեայց եկեղեցւոյ հանդերձ կանոնագրութեամբ. Վաղարշապատ 1874.
,70 սանթիմ
Եղնիկ քահանայ Երզնկեանց—Դասագիրք հայկական ձայնագրութեան համար ժողովոցների համար. Բ տպագրութիւն. 2 ֆրանք 10 սանթիմ։
Վ. Փափազեանց—Խաթ-Սաբա (Հայ բոշաների կեանքից) ,35 սանթիմ
Վ. Փափազեանց — Ճգնաւոր Եզօ (Թիւրքահայերի կեանքից) ,35 սնթմ.
Շիրվանզատե — Գործակատարի յիշատակարանից (մի պատկեր վաճառականական կեանքից) և հրդեհ Նաւթագործարանում (Բագուի մշակների կեանքից) 1 ֆրանք։
Գաբրիել Եպ. Այվազեան—Աբեղն ու մոլորակները (Լաւագոյն կենցաղագիտական գիտելեաց) ,35 սանթիմ։
Նոյն—Եգիպտոսի հնութիւնները ,35 սանթիմ։
Նոյն—Մեծն Ներսէս Հայրապետ 35 սանթիմ։
Մանկունի—Այրի վանք կամ Գեղարդայ վանք ,35 սանթիմ։
Վ. Արդուկեան— Դայլայլիկ (Գրաբար ոտանաւորներ՝ արարչագործութեան հրաշալիքներին վրայ) ,75 սնթմ.
Եղնիկ քահանայ Երզնկեանց—Ազգային երգարան ձայնագրեալ հայկական ձայնանիշներով։ 2 ֆր. 80 սնթմ.։
Զայնագրեալ երգեցողութիւնք Ս. Պատարագի—Բ տիպ. էջմիածին 10 ֆր.։
Բաղդատական աշխարհագրութիւն. Ասիա, Ափրիկէ, Ամերիկայի և Ռուսաստանի բնական, տոհմական և քաղաքական նկարագրութիւնը.
1 ֆրանք 75 սանթիմ։
Վ. Փափազեանց—Պատկերներթիւրքահայերի կեանքից (Հեղինակին 11 հատ ամենաընտիր վէպիկները).
4 ֆրանք։

Ամէնմէ պատ, Ամերիկայի խմբագրատան մէջ ծախու կը գտնուին նաեւ Հ. Ալիչանի, Հ. Ինճիճեանի, Հ. Գարեգին Զարբհանէլեանի, Րաֆֆիի, Մերենցի հրատարակուած բոլոր գիրքերն, ինչպէս և ուրիշ օգտակար գիրքեր և քարտէզներ Հայաստանի՝ Հայերէն կամ լատինական տառերով և գանազան գիներով և.ն. և.ն.։

Գրավաճառանոցի մանրամաս ցուցակը որ 90 երեսներէ կը բաղկանայ, ցանկացողներին կը ղրկուի ձրիապէս։

ՏԻԱՐ Ա. Մ. ԲԷՅԻՇԿԵԱՆՑ
ՅԱՆՁՆԱԿԱՏԱՐ
Մարսիլիա, Պօվօ փողոց, թիւ 18
A. M. Pejischkiantz
rue Beauvau 18. Marseille

ՏՆՕՐԷՆ—ԽՄԲԱԳԻՐ
Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

Le Gérant : FÉLIX ENFFANTIN.
ՄԱՐՍԷՅԼ
Հայերէն տպարան Մ. Փորթուգալեանի
Marseille. — Imprimerie du Midi et Papeterie Allées de Meilhan, 44.